

Utredningsoppdrag - dokumentasjon og formidling av norsk pop- og rockhistorie

Båndene rådner, plakaterne, instrumenterne, livs- og karriereforløbene forsvinder. Historien smuldrer mellem hænderne på os.¹

1 Innledning

1.1 Mandat

Kultur- og kirkedepartementet ba ABM-utvikling i brev av 18. oktober 2004 om å "gjennomføre en samlet utredning av dette sakskomplekset, slik at Kultur- og kirkedepartementet får et fyllestgjørende grunnlag for å kunne legge saken fram for Stortinget i budsjettproposisjonen for 2006." Som en del av utredningsarbeidet ber departementet om at "alle interessentene som har tatt initiativ i saken, får anledning til å presentere sine prosjekter."

Bakgrunnen for dette oppdraget finnes i Stortingets behandling av St.meld. nr. 48 (2002-2003), *Kulturpolitikk fram mot 2014* (Kulturmeldingen). I kapittel 7.12 i denne meldingen, Dokumentasjon og informasjon, blir behovet for dokumentasjon av norsk populærmusikk understreket: "Det er eit udekt behov for systematisk å samla, oppbevara og leggja til rette brukarvenleg dokumentasjon over norsk rock og populærmusikk."² I meldingen foreslår Kultur- og kirkedepartementet at et arkiv for norsk rock og populærmusikk skal samlokaliseres med Musikkinformasjonssenteret, Norsk Jazzarkiv og Norsk visearkiv, og legges til Nasjonalbibliotekets lokaler i Oslo.

Kulturmeldingen ble behandlet i Stortingets familie-, kultur- og administrasjonskomité i mars 2004. I innstillingen heter det: "Dokumentasjon og informasjon om norsk musikkliv er ein naudsynt føresetnad for eit levande musikkliv. Dokumentasjon av og informasjon om norsk musikkliv er organisert på ulike måtar. Dels er arbeidet knytt til bestemte musikkformer og lokale miljø innanfor musikkfeltet og dels til meir landsomfattande institusjonar og nettverk med verksemd på tvers av sjangergrenser. Fellesløysingar og fagleg samarbeid kan medverka til å styrkja denne delen av musikklivet."³

Også komiteen mente det burde etableres et dokumentasjonssenter/arkiv for pop og rock. I komiteens innstilling heter det at "senteret/arkivet bør legges opp til et samarbeid mellom Norsk Jazzarkiv og Visearkivet."⁴ Mindretallet i komiteen (Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet) gikk inn for en modell lokalisert til Trøndelag – med Rockcity og rockmuseum i Namsos og et popinstitutt, samt pop- og rockarkiv i Trondheim. Flertallet (Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti) viste til at det pågikk utredende prosesser på området flere steder i landet: "Flertallet er kjent med at flere byer og tettsteder i Norge kan tenke seg en slik etablering. Det er derfor viktig at det tilrettelegges for en prosess der alle aktuelle steder får mulighet til å presentere sine ressurser og komme med planer og innspill, slik at rammebetingelsene for en slik etablering kan bli best mulig." Komiteen ønsket

¹ Fra prosjekteringen av RockCity, Dansk Rock- og Pophistorisk Museum & Samlinger, 2000.

² St.meld. nr. 48, s. 134.

³ Innst.S. nr. 155 (2003-2004), kap. 1.3.12.

⁴ Innst.S. nr. 155, kap. 2.2.

ikke å ta et standpunkt i lokaliseringsdebatten før de fikk en samlet oversikt over saksfeltet.

Flertallets innstilling til Stortinget ble følgende: "Stortinget ber Regjeringen utrede muligheter for etablering av et dokumentasjonssenter for populærmusikk, og i denne sammenheng starte en prosess med utredning med tanke på etablering av et museum/opplevelsessenter for norsk pop- og rockhistorie." Det endelige vedtaket i Stortinget hadde samme ordlyd.⁵ Dette innbar at forslaget i Kulturmeldingen om etablering av et arkiv/dokumentasjonssenter samlokalisert med Nasjonalbiblioteket ble utsatt.

1.2 Bakgrunn

Professor ved Universitetet i Bergen, Jostein Gripsrud, konkluderer i rapporten *Populærmusikken i kulturpolitikken*, skrevet på oppdrag av Norsk kulturråd i 2002, med at det "fins et åpenbart behov for systematisk samling, oppbevaring og brukervennlig tilrettelegging av dokumentasjon" på feltet. Denne formuleringen ble senere tatt inn i Kulturmeldingen.⁶ Musikkbransjen understreker behovet for at det tas et nasjonalt ansvar for bevaring og dokumentasjon av norsk populærmusikk i *Samstemt – tiltakspakke for norsk musikk*. Her framheves også behovet for høy kvalitet og tilgjengelighet til samlingene.⁷

Behovet for å opprette et eget arkiv for norsk pop og rock har vært diskutert i flere år. Sverige har Svensk Rockarkiv, lokalisert ved Statens ljud- och bildarkiv i Stockholm (1993), og i Danmark er Projekt Danmarks Rockhistorie etablert og under utvikling i Roskilde. I Norge har andre musikkjangere egne arkiv: Norsk Jazzarkiv (1981) og Norsk visearkiv (1982), begge organisert som selvstendige stiftelser.⁸ Disse driver "innsamling, katalogisering og bevaring av historisk materiale på sine respektive områder, samtidig som de driver en viss forskning i tilknytning til arkivmaterialet og tilbyr veilednings- og formidlingstjenester."⁹

Opprettelsen av et populærmusikkarkiv ble drøftet på "Konferansen for norske lydarkiv og bibliotek" (Lydarkivkonferansen) i Mo i Rana i 1998. Her ble det vedtatt at saken skulle være hovedtema på neste konferanse, i Bergen. I mellomtiden ble saken forberedt av et arbeidsutvalg nedsatt av konferansen. Lydarkivkonferansen i Bergen i 2000 erklærte at "det er behov for et eget Norsk Rock-arkiv," og nedsatte et nytt utvalg som skulle utrede tiltakets "organisering, institusjonstilhørighet, form, innhold og økonomi." Det nye utvalget, med representanter fra Norsk Rockforbund, Rikskonsertene, NRK Platearkivet, Norsk Musikkinformasjon (nå Musikkinformasjonssenteret), samt forfatteren willy b leverte *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk* til Nasjonalbiblioteket 27. februar

⁵ St.meld. nr. 48 og Innst.S. nr. 155, vedtak nr. 299.

⁶ Jostein Gripsrud (red.): *Populærmusikken i kulturpolitikken*, Norsk kulturråd 2002, s. 102 og St.meld. nr. 48 (2002-2003), *Kulturpolitikk fram mot 2014*, s. 134.

⁷ *Samstemt om taktskifte i rock, pop, jazz og folkemusikk! Tiltakspakke for norsk musikk*, http://www.norock.no/doc/1000/1009/1033/Samstemt_Samledok_V2_26-02.doc (22.03.05).

⁸ Jørgen Langdalen: *Organiseringen av Institutt for norsk populærmusikk*, s. 3, http://www.mic.no/download/rapport_langdalen.pdf (07.02.05).

⁹ Langdalen, s. 12.

2002.¹⁰ Utvalget konkluderte her med at Institutt for Norsk Populærmusikk burde etableres som selvstendig stiftelse i egne lokaler.

I utvalgets innstilling tillegges et nytt senter for populærmusikk mer omfattende oppgaver enn rene arkivfunksjoner:

- Mottak, registrering og bevaring av eksisterende offentlige, halvoffentlige og private samlinger innen norsk populærmusikk
- Fortløpende ivaretagelse av fonogramutgivelser, videoer og filmer m.m. innen norsk populærmusikk
- Fortløpende ivaretagelse av forsknings- og dokumentasjonsmateriale om norsk populærmusikk (bøker, tidsskrifter, bilder, plakater, promomateriale m.m.)
- Formidling av ovenstående materiale til undervisning, forskning og generell presentasjon av norsk populærmusikk innenlands og utenlands

Utvalget pekte på fire hovedgrunner til at det burde opprettes en egen nasjonal institusjon for bevaring, arkivering og formidling av populærmusikk:

- Kulturformens bredde, omfang og betydning
- Bevaring av eksisterende samlinger
- Fortløpende ivaretagelse
- Forskning, undervisning, formidling

Utvalget gikk videre inn for at Institutt for Norsk Populærmusikk skulle finansieres direkte fra Kultur- og kirkedepartementet og samlokaliseres med Musikkinformasjonssenteret, Norsk visearkiv og Norsk Jazzarkiv i de rehabiliterte lokalene til Nasjonalbiblioteket på Drammensveien i Oslo:

en samlokalisering av Institutt for norsk populærmusikk med de øvrige musikkrelaterte aktivitetene [vil] være gunstig, særlig i en konsolideringsfase, ikke minst fordi arbeidet i denne fasen vil måtte konsentrere seg om de grunnleggende arbeidsområdene, innsamling og bevaring, hvor arbeidet uansett, både på kort og lang sikt, bør samordnes under ledelse av Nasjonalbiblioteket, og hvor det selvstendige profileringsbehovet ikke er like sterkt som i forsknings- og formidlingssammenheng. En samlokalisering vil heller ikke hindre Institutt for norsk populærmusikk i å drive et selvstendig profileringsarbeid.¹¹

Institutt for Norsk Populærmusikk ble etablert som egen stiftelse i august 2003.¹² Stiftelsens formål knytter an til de oppgavene som er formulert i innstillingen. Styret i stiftelsen er selvsupplerende og kan med 2/3 flertall omdanne stiftelsen så lenge dette samsvarer med stiftelsens hovedformål.

1.3 Nåværende ordning for innsamling, bevaring, dokumentasjon og formidling av populærmusikk

1.3.1 Organisering og ansvarsområde

Nasjonalbiblioteket er i dag den viktigste aktøren når det gjelder bevaring av populærmusikk i Norge. Nasjonalbibliotekets musikksamlinger er fordelt mellom

¹⁰ *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk*, <http://www.ballade.no/nmi.nsf/home/ballade?opendocument&url=http://www.ballade.no/nmi.nsf/doc/art2002031416180919915312> (07.02.05).

¹¹ *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk*, kap. 6.1 og 7.2 og Langdalen, kap. 3.7.

¹² Stiftere var Siren Steen, Anne Danielsen, Aslak Oppebøen, Øystein Ronander, Helge Gaarder og Svein Bjørge. Disse utgjorde også stiftelsens første styre.

Norsk musikkksamling i Oslo og lydsamlingene i Mo i Rana. Førstnevnte har som oppgave å samle inne dokumentasjon av "alle sider ved norsk og nordisk musikk og musikkliv."¹³ Samlingen inneholder ulike typer dokumentasjon som for eksempel noter, plater og bøker som er tilgjengelig i publikumsavdelingen. Lydsamlingene i Mo i Rana omfatter pliktavlevert materiale, deponerte mastertaper m.v. Lyd- og bildearkivet i Mo i Rana har ansvar for dokumentasjon og konservering av alt materiale som omfattes av pliktavleveringsordningen.

I tillegg til Nasjonalbiblioteket har en rekke fag- og folkebibliotek samlinger av musikk og musikkliteratur. Samlingene i bibliotekene ved musikkstudiene ved universitetene i Tromsø, Trondheim, Bergen og Stavanger er dokumentert i BIBSYS, mens biblioteket ved Norges musikkhøgskole står utenfor dette samarbeidet. En rekke folkebibliotek har også betydelige musikkksamlinger, blant annet Deichmanske bibliotek i Oslo, Stavanger bibliotek og Bergen Offentlige Bibliotek. Sistnevnte huser blant annet Griegsamlingen, som er et sentralt forskningsbibliotek. Norsk musikkbibliotekforening organiserer musikkavdelinger både i folkebibliotek og høgskole-/universitetsbibliotek.

I tillegg til bibliotekene fins det en rekke spesialarkiv innen musikkfeltet. Disse er som oftest sjangerorientert, som Norsk Jazzarkiv som har utarbeidet nettjenesten Jazzbasen i samarbeid med Nasjonalbiblioteket, Norsk visearkiv og Norsk folkemusikkarkiv. Norges største musikkhistoriske museum er Ringve Museum i Trondheim. Andre musikkhistoriske museer er Edvard Grieg Museum (Trolldhaugen) i Bergen og Kirsten Flagstadmuséet på Hamar.

De viktigste institusjonene for norsk musikkforskning har vært Institutt for musikkvitenskap ved Universitetet i Oslo og Institutt for musikk ved NTNU. På Norges musikkhøgskole og ved Griegakademiet i Bergen drives det også med musikkforskning. Norsk Jazzarkiv og Norsk visearkiv driver med forskning innen sine felt.¹⁴

Når det gjelder administrativt arkivmateriale som dokumenterer musikkvirksomhet, skal materiale fra offentlige organer avleveres til statlige og kommunale arkivinstitusjoner.

1.3.2 Innsamling

1.3.2.1 Pliktavleveringsordningen

Gjennom pliktavleveringsordningen er Nasjonalbiblioteket mottaksinstitusjon for alle typer publisert materiale, bortsett fra film og videogram, som avleveres til Norsk filminstitutt.¹⁵ Dette betyr at Nasjonalbiblioteket får tilsendt det som utgis av plater, CDer, kringkastingsprogram, noter, plakater, tidsskrifter og bøker i Norge:

Gjennom lov om avleveringsplikt for allment tilgjengelege dokument er Nasjonalbiblioteket pålagt ansvaret for å ta vare på eit mest mogleg komplett sett av publiserte norske dokument. Det er her tale om dokument i vidaste forstand, ubundne av informasjonsberar, frå

¹³ <http://www.nb.no/pdf/musikk.pdf> (08.03.05).

¹⁴ <http://www.mic.no/> (21.01.05)

¹⁵ <http://www.pliktavlevering.no/> (07.02.05).

tradisjonelle prent på papir, via foto, fil og lydfestingar, radio og fjernsyn til dagens veksende tilbod av digital informasjon...¹⁶

I tillegg vil reklamemateriell som produseres i trykkeri bli avlevert etter ordningen. I de siste årene har Nasjonalbiblioteket også satset på digital pliktavlevering og laster ned alt norsk materiale fra internett flere ganger i året.¹⁷ I 2003 mottok Nasjonalbiblioteket nærmere sju millioner dokumenter via pliktavleveringsordningen på musikkfeltet totalt.¹⁸ Nasjonalbiblioteket mener selv de har alt av utgitt populærmusikk, både lydfestingar og trykt materiale, fra og med 1990.¹⁹ Det avleverte materialet registreres i databasen Norsk nasjonaldiskografi (Nordisko).²⁰ Etter utvidelse av pliktavleveringsloven i 1990 til også å omfatte lydfestingar og kringkastingsmateriale, er populærmusikk betraktet som like viktig samlingsmessig som andre musikkformer.

1.3.2.2 Innsamling av annet materiale

Nasjonalbiblioteket tar også imot ikke-publisert materiale (arkivalia). Avlevering av upublisert materiale som eies av privatpersoner, studioer, spillesteder, arrangører, foreninger og andre er ikke lovregulert. Nasjonalbiblioteket mottar likevel en del privatarkiver, institusjonsarkiver og eldre, upubliserte originalinnspillinger. I overkant av 30.000 originale bånd med jazz og populærmusikk fra sentrale produksjonsmiljøer er donert til Nasjonalbiblioteket eller deponeres der. Også andre samlinger i Nasjonalbiblioteket er relevante i denne sammenhengen, som Billedsamlingen og Plakatsamlingen.²¹

Nasjonalbiblioteket håndterer også materiale publisert før 1990, samt utenlandsk materiale. Nasjonalbiblioteket arbeider med å komplettere samlingen av eldre, norsk populærmusikk gjennom donasjoner, deponeringsavtaler med privatpersoner, institusjoner og organisasjoner, samt innkjøp. Institusjonen har som langsiktig mål å "være så komplett som mulig på norske populærmusikkutgivelser."²²

Noen arkivinstitusjoner oppbevarer privatarkiver fra musikkområdet, for eksempel har Statsarkivet i Kristiansand mottatt arkivet til Quart-festivalen og Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek arkivet etter Club 7. Arkivdokumentasjon fra kommunal, fylkeskommunal og statlig virksomhet på musikkfeltet vil som nevnt være avlevert til kommunale, fylkeskommunale og statlige arkivinstitusjoner. Dette vil blant annet gjelde arkiver som dokumenterer virksomheten til Rikskonsertene, Den kulturelle skolesekken osv.

På museumsfeltet har Perspektivet museum gjennomført dokumentasjons- og formidlingsprosjektet "Tromsø rocke!" om ungdomskulturen i Tromsø fra slutten av

¹⁶ St.meld. nr. 22 (1999-2000), *Kjelder til kunnskap og oppleving. Om arkiv, bibliotek og museum i ei IKT-tid og om bygningsmessige rammevilkår på kulturområdet*, kap. 8.4.2.

¹⁷ Notat fra Nasjonalbiblioteket 06.08.04: *Populærmusikk i Nasjonalbiblioteket*, s. 1.

¹⁸ Notat fra Nasjonalbiblioteket. Vedlegg 5.

¹⁹ Notat fra Nasjonalbiblioteket, s. 1.

²⁰ <http://www.nb.no/baser/nordisko/> (20.01.05).

²¹ <http://www.nb.no/html/billedsamlingen.html> og <http://www.nb.no/html/plakatsamlingen.html> (20.01.05).

²² Notat fra Nasjonalbiblioteket, s. 2.

1950-tallet til 2000.²³ Ringve Museum laget utstillingen "Stratocaster – konge blant elgitarer" i forbindelse med denne gitarmodellens 50-årsjubileum i 2004.²⁴

1.3.2.3 Svakheter ved dagens ordning

Dagens ordning for innsamling av materiale om norsk populærmusikk har tre hovedsvakheter:

- *Lakuner i publisert materiale fra tiden før pliktavleveringsordningen ble gjort gjeldende for lydfestinger og kringkastet materiale*

Før pliktavleveringsloven trådte i kraft 1. juli 1990 fantes det ingen offentlig regulering av innsamling av norske lydfestinger. Det eksisterte en frivillig avleveringsavtale fra 1965 mellom Universitetsbiblioteket i Oslo, Norsk lydarkiv og Grammofongrossistenes forening. Arbeidet som ble gjort skjedde på grunnlag av de enkelte institusjonenes egne individuelle behov og ressurser, og med liten grad av koordinering og ansvarsfordeling. Nasjonalbiblioteket har tatt og tar imot eldre materiale, men samlingen av plateutgivelser fra før 1990 er naturlig nok ufullstendig. Private samlinger vil være en viktig kilde til å få komplettert dette materialet.

- *Manglende oppfølging av pliktavleveringsordningen*

Ifølge utvalget bak *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk* er pliktavleveringsloven lite kjent blant mindre, uavhengige selskaper og produsenter.²⁵ På deler av populærmusikkfeltet finnes det spesielt mange små selskaper uten sentral distribusjon. Det blir også hevdet at Nasjonalbiblioteket ikke har fulgt opp populærmusikkfeltet i tilstrekkelig grad. I utredningen om instituttets organisering understreker Jørgen Langdalen at det innenfor populærmusikkfeltet stilles spesielle krav til kompetanse og kjennskap til bransjen og nettverkene for å oppnå legitimitet i miljøene: "Det synes klart at Nasjonalbiblioteket, for å skjøtte de nasjonale innsamlingsoppgavene i forbindelse med norsk populærmusikk, trenger både en sterkere kompetanse enn i dag og en gjennomtenkt og offensiv strategi."²⁶

- *Mangel på oversikt over hva som finnes av upublisert materiale*

Private lydopptak, som demoinnspillinger og konsertopptak, scrapbøker, filmer, privatarkiv, fotografier etc. kan ikke kreves avlevert til Nasjonalbiblioteket eller andre deler av arkivlandskapet. Overføring av slikt materiale til bevaringsinstitusjoner vil være avhengig av eiers valg og ønsker. I *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk* pekes det på at et spesialarkiv for populærmusikk vil kunne ha tettere kontakt med miljøene og dermed større mulighet til å få oversikt over og samle inn viktig arkivmateriale.²⁷ Det argumenteres med at legitimitet og troverdighet i populærmusikkmiljøene er en forutsetning for dette, og at informasjonsarbeid vil være nødvendig.

1.3.3 Bevaring

1.3.3.1 Nasjonalbiblioteket

Nasjonalbiblioteket definerer utfordringer knyttet til bevaring av lydopptak til følgende forhold:

²³ www.perspektivet.museum.no (08.03.05).

²⁴ <http://www.ringve.com/norsk/samlinger/nettutstillinger/stratocaster/index.html> (08.03.05).

²⁵ *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk*, kap. 3.1 og Langdalen, s. 15.

²⁶ Langdalen, s. 15.

²⁷ *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk*, kap. 3.1.

- Differensierte klimatiske lagringskrav for ulike typer formater
- Seleksjon basert på format/tilstand: Internasjonale standarder og anbefalinger følges
- Avspilling av historiske formater: Nasjonalbiblioteket har bygd opp landets største maskinpark for håndtering av originalformat. Også plateselskaper benytter seg av Nasjonalbibliotekets kompetanse og utstyr for å få avspilt og digitalisert eldre opptak for gjenutgivelse
- Konvertering til bevaringsformater: Overføring av lyd fra historiske bærere til digitalt format. Nasjonalbiblioteket arbeider blant annet med NRKs arkiv og vil, når alt er bearbeidet, sitte med over 50.000 timer historisk radiomateriale
- Langtidsbevaring av digitale objekter: Nasjonalbiblioteket har bygd opp et eget digitalt sikringsmagasin²⁸

Nasjonalbiblioteket konkluderer med at institusjonen i løpet av de 15 siste årene har bygd opp både et teknisk miljø og en infrastruktur tilpasset bevaringsbehovene, man har blant annet valgt å satse på et eget digitalt sikringsmagasin, der alle digitale objekter for langtidsbevaring inngår. Gjennom pliktavleveringsordningen, som fra 1990 ble utvidet til også å omfatte lydfestinger og kringkastingsmateriale, er Nasjonalbiblioteket blitt nøkkelinstitusjonen for bevaring og dokumentasjon av populærmusikalsk materiale i Norge. Plateselskapene baserer seg i stadig større grad på Nasjonalbibliotekets kompetanse og utstyr for å få avspilt og digitalisert eldre opptak for gjenutgivelse.

1.3.3.2 Svakheter ved dagens ordning

Verken utredningen eller innstillingen om norsk institutt for populærmusikk peker på avgjørende svakheter ved nåværende ordning på bevaringsfeltet. Nasjonalbiblioteket med sin kompetanse, teknologi og kapasitet for oppbevaring av musikkrelatert materiale framheves som nøkkelinstitusjon i bevaringsarbeidet.

1.3.4 **Tilgjengeliggjøring og formidling**

1.3.4.1 Nasjonalbiblioteket

Tilgjengeliggjøring og formidling avhenger av gode registre og systemer for tilgang, avklarte rettighetsforhold og formidlingskompetanse. Nasjonalbibliotekets publikumstjenester omfatter digitale nettbaserte tjenester som registre og databaser, samt tradisjonelle bibliotekstjenester som utlån av bøker og annet materiale. Nasjonalbibliotekets samlinger er i sin helhet tilgjengelige for forskning. Nasjonalbiblioteket besitter juridisk kompetanse på opphavsrett. Ut fra pliktavleveringsloven har Nasjonalbiblioteket utvidete rettigheter til formidling av materiale for forskning og dokumentasjon.

Nasjonalbiblioteket innehar fagkompetanse på populærmusikkfeltet og har dessuten teknisk og bibliografisk kompetanse som bidrar til å gjøre materialet tilgjengelig for publikum. Nasjonalbiblioteket registrerer utgivelser, låner ut kopimateriale til forskere og studenter, samt medvirker til nyutgivelser og digitalisering av materiale. Blant annet pågår digitalisering av musikkavisene *Puls*, *Nye Takter* og *Beat*, slik at de gjøres tilgjengelig i søkbar utgave via Nasjonalbibliotekets datanett.

²⁸ Notat fra Nasjonalbiblioteket, s. 3.

I samarbeid med Norsk Jazzarkiv har Nasjonalbiblioteket utviklet Jazzbasen, en nettbasert kunnskapsbase om jazz i Norge. Her finnes diskografisk informasjon om innspillinger med norske musikere fra 1905 og fram til våre dager. I tillegg fins biografier, historiske oversikter, fotografier, lydillustrasjoner og en samling med lenker til musikere, plateselskap og liknende.²⁹

1.3.4.2 Svakheter ved dagens ordning

Nasjonalbiblioteket driver i dag i liten grad aktiv formidling av populærmusikk. Institusjonen har i første rekke arbeidet med teknisk tilrettelegging og tilgjengeliggjøring gjennom digitalisering. Initiativtakerne til Institutt for Norsk Populærmusikk mener at den nåværende ordningen ikke fungerer tilfredsstillende i forhold til formidling. De ser derfor for seg "et ressurs- og kompetansesenter [...] for utøvere og bransje, for utdannings- og forskningsmiljøer, for offentlige myndigheter, samt for publikum i sin alminnelighet."³⁰ Initiativtakerne ønsker i tillegg i større grad å legge til rette for *forskning* i tilknytning til arkiv- og dokumentasjonsvirksomheten.³¹ Behovet for styrking av forskningsfeltet finner også støtte i Norsk kulturråds utredning om populærmusikken, som konkluderer med at "populærmusikken i altfor høy grad er forskningsmessig jomfruelig område."³²

²⁹ <http://www.jazzbasen.no/> (21.01.05).

³⁰ Langdalen, kap. 2.6.

³¹ Langdalen, kap. 2.5, 3.4 og 4.3.

³² Gripsrud, s. 103.

2 Dokumentasjon og formidling av norsk pop- og rockhistorie

2.1 Avgrensninger og presiseringer

I dette kapitlet behandles de oppgavene som kan knyttes til dokumentasjon og formidling av norsk pop- og rockhistorie, og mulige organisasjonsmodeller for institusjoner som skal ha disse oppgavene drøftes. I denne delen av framstillingen bruker vi for enkelhetens skyld samlebenevnelsen "senter for pop- og rockhistorie" for den eller de institusjonene som skal ha dokumentasjon og formidling av norsk pop- og rockhistorie som sin(e) primæroppgave(r). Dette må likevel ikke oppfattes som om ABM-utvikling på dette stadiet i utredningen tar stilling til de ulike modellene som har blitt foreslått.

2.1.1 Dokumentasjonsområdet

Kulturmeldingen slår fast at det "er eit udekt behov for systematisk å samla, oppbevara og leggja til rette brukarvenleg dokumentasjon over norsk rock og populærmusikk."³³ I *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk* har man forsøkt å avgrense begrepet på denne måten:

Norsk populærmusikk dekker alt som ikke faller inn under klassisk, jazz, folkemusikk eller samtidsmusikk – m.a.o. alt som hører inn under begrepet pop/rock. Det finnes en uendelighet av sjangerbenevnelser under dette: Roots, reggae, rockabilly, r&b, punk, country, metal, soul, house, blues, funk, dub, grunge, hip-hop, elektronika – for å nevne noen. Samtidig finnes det en rekke uttrykk som hører hjemme i flere av disse båsene. Det er ikke mulig å sette absolutte grenser mellom pop/rock på den ene side og en del musikk innen jazz, visetradisjon, verdensmusikk og samtidsmusikk på den annen.³⁴

I utredningen vil denne avgrensningen legges til grunn.

Det understrekes at pop og rock som kulturuttrykk omfatter mer enn selve musikken. Begrepet er nært knyttet til den ungdomskulturen som vokste fram med utgangspunkt i rockemusikken på 1950-tallet og som kjennetegnes av stor breddeaktivitet i blant annet amatørband og klubbmiljøer. På den andre siden finnes virksomheten til den kommersielle musikkbransjen. En tilfredsstillende dokumentasjon av norsk pop- og rockhistorie må omfatte både amatører og stjerner, de frivillige aktivitetene og den kommersielle bransjen.

2.1.2 Dokumentasjonsmaterialet

Kildene til pop- og rockkulturene er mangeartede. De omfatter publisert og upublisert materiale av ulik art og på en lang rekke ulike medieformater, men også muntlige tradisjoner og minnemateriale. I dette avsnittet gis en kort oversikt over hvilke typer materiale som må samles inn for å dokumentere og gjøre tilgjengelig norsk pop- og rockhistorie.

Om det tas utgangspunkt i definisjonene som er fastsatt i pliktavleveringsloven og arkivloven, vil dette materialet grovt kunne deles i *dokumenter* og *gjenstander*. Dokumentdefinisjonene i disse lovene er imidlertid ikke identiske. Pliktavleveringslovens § 3 definerer dokument som "eitt eller fleire like eksemplar av

³³ St.meld. nr. 48, kap. 7.12

³⁴ *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk*, kap 5.2.

eit medium som lagrar informasjon for seinare lesing, lyding, framsyning eller overføring.”³⁵ I arkivloven er dokument definert som ”ei logisk avgrensa informasjonsmengd som er lagra på eit medium for seinare lesing, lyding, framsyning eller overføring” (§ 2 a).³⁶ Denne definisjon er identisk med den i offentlighetsloven. Det antas at de forskjellige definisjonene er formulert ut fra hensiktsmessighetshensyn. Pliktavleveringslovens definisjon er formulert for å fange opp publiserte dokumenter, mens arkivlovens sikter mot dokumenter som er skapt i en arkival kontekst.

Materialtypene i oversikten nedenfor vil kunne kategoriseres som *publisert dokument*, *arkiv* eller *gjenstandsmateriale*. I mange tilfelle kan samme materiale plasseres i flere kategorier, avhenging av kontekst. Oversikten nedenfor er neppe utfyllende. Vår hensikt har heller ikke vært å lage en slik, men å vise kompleksiteten til de kildene som må samles inn dersom norsk pop- og rockhistorie skal dokumenteres.

- *Publiserte lydfestinger*: Denne kategorien omfatter publiserte dokumenter, dvs. materiale utgitt på historiske avspillingsenheter (vinylplater, kassetter, CD-er, osv) og radiosendinger. Utgivelser etter 1990 omfattes av pliktavleveringsloven og skal leveres til Nasjonalbiblioteket, som har ansvaret for langtidsbevaring av materialet. Et spesielt problem i denne sammenhengen er plateutgivelser med norske artister i utlandet. Disse omfattes ikke av pliktavleveringsloven, men bør likevel være gjenstand for innsamling.
- *Ikke-publiserte lydfestinger*: Denne kategorien omfatter lydopptak på ulike historiske media fra øvingslokaler, studio og konserter, som kan være laget for ulike formål. Det finnes ingen lovbestemmelser om bevaring av slikt materiale, dersom det ikke er produsert av offentlige organer og inngår i en arkival kontekst.
- *Publiserte filmopptak*: Denne kategorien omfatter i hovedsak utgivelser på historiske avspillingsmedia for salg og annen publisering (VHS, DVD, osv) og TV-programmer. Materialet kan regnes som publiserte dokumenter. Materiale som er gitt ut etter 1990 omfattes av pliktavleveringsloven.
- *Musikkvideoer*: Norskproduserte musikkvideoer blir bare sjelden gitt ut for salg. Størstedelen av dette materialet omfattes derfor ikke av pliktavleveringsloven. Musikkvideoer som blir brukt i TV-programmer vil kunne bli bevart i denne konteksten, men ikke som selvstendige enheter.
- *Ikke-publiserte filmopptak*: Dette kan være materiale som dels er av privat, dels av offentlig opphav (opptak gjort av privatpersoner, private eller offentlige arrangører), men kan også omfatte opptak som er tatt i forbindelse med TV-produksjoner. Materialet vil kunne omfattes av arkivlovens dokumentbegrep. For materiale av privat opphav finnes det ingen lovbestemmelser som regulerer bevaring.
- *Publiserte trykksaker*: Denne kategorien omfatter en rekke typer utgivelser som bøker, tidsskrifter, aviser, fanziner, notetrykk, plakater, brosjyrer, m.v. Dette materialet er publiserte dokumenter som omfattes av pliktavleveringsloven (og var også omfattet av tidligere lovgivning). Det er grunn til å anta at noe materiale av lokal art ikke er avlevert.

³⁵ <http://www.lovdata.no/all/tl-19890609-032-0.html#3> (16.03.05).

³⁶ <http://www.lovdata.no/all/tl-19921204-126-001.html#2> (16.03.05).

- *Ikke-publiserte manuskripter og dokumentasjonsmateriale:* Denne gruppen omfatter flere dokumenttyper (noter, tekster, diskografier, databaser o.l.) som i hovedsak vil være av privat opphav. Materialet vil som regel kunne regnes som arkiv.
- *Fotografier:* Denne gruppen omfatter publisert og ikke-publisert fotografisk materiale av privat eller offentlig opphav. Det meste av materialet kan være tatt for dokumentasjons- eller minneformål, for eksempel foto fra festivaler, konserter og klubber. Fotografisk materiale vil som regel kunne regnes som arkiv. Det finnes ingen lovbestemmelser om bevaring av foto, med mindre det omfattes av arkivlovens bestemmelser om bevaringsplikt for offentlig arkivmateriale eller pliktavleveringsloven.
- *Arkiv:* Dersom arkivlovens definisjon legges til grunn, vil arkivmateriale omfatte dokumenter på alle medier (dvs. også lydfestinger, fotografi, digitale dokumenter, osv.) som er skapt i en virksomhet og inngår i en arkivmessig kontekst. Arkivdefinisjonen kan derfor omfatte materiale i de fleste av de kategoriene som er behandlet i denne oversikten. Denne definisjonen er hensiktsmessig fordi den bidrar til å opprettholde sammenhengene i materialet, for eksempel mellom søknader til Rikskonsertene og vedlagt lydmateriale. Opprettholdelse av slike sammenhenger er avgjørende for at materialet senere skal kunne bli gjenstand for kildekritisk forskning.
- *Gjenstandsmateriale:* Denne gruppen er svært sammensatt og kan omfatte flere av kategoriene i denne oversikten. En plate, et platecover eller en plakart er i utgangspunktet publiserte dokumenter, men i en museal kontekst kan de framstå som gjenstander. Samtidig ønsker ABM-utvikling å påpeke at en god dokumentasjon av pop- og rockhistorie bør omfatte gjenstandsmateriale som instrumenter, mikrofoner, forsterkere, platespillere o.l.
- *Samlinger:* Begrepet samlinger brukes om materiale av ulik karakter og opphav som er samlet med ett bestemt formål (for eksempel en samling plater, fotografi, avisklipp, t-skjorter o.l. fra en artist eller tidsperiode). Slike samlinger kan være i offentlig eie (for eksempel samlinger av plater med lokale artister i et folkebibliotek) eller private. Det finnes sannsynligvis et stort antall slike private samlinger med stor verdi mange steder i landet. Verdien til slike samlinger ligger ikke bare i selve objektene, men også i utvalget og sammensetningen av materialet. Samlinger vil ofte omfatte både publiserte dokumenter, arkiv- og gjenstandsmateriale.
- *Minnemateriale:* Denne kildegruppen er i liten grad samlet inn og dokumentert. Det finnes imidlertid mye tradisjonsmateriale knyttet til pop- og rockmiljøene (anekdoter om artister o.l.) og mer personlige minner som bør samles inn og dokumenteres.

2.1.3 Rammevilkår for innsamling og dokumentasjon

Som det framgår ovenfor er arbeidsområdet som gjelder innsamling og bevaring av kilder til pop- og rockhistorien regulert av pliktavleveringsloven og arkivloven. Dette lovverket plasserer ansvaret for bevaring av publisert materiale og offentlig arkivmateriale hos bestemte institusjoner. Disse bestemmelsene vil følgelig avgrense innsamlingsvirksomheten for en ny institusjon som skal dokumentere og bevare kilder til norsk pop- og rockhistorie.

Pliktavleveringsloven fastsetter at publiserte dokumenter uansett innhold, media og opphav skal avleveres til Nasjonalbiblioteket, som også er tildelt ansvaret for

langtidsbevaring av det avleverte materialet.³⁷ Nasjonalbiblioteket har følgelig gjennom en årrekke brukt store ressurser på å bygge opp kompetanse og ressurser for å katalogisere og beskrive materialet, samt sikre bevaring av dokumenter på ulike materialtyper og medieformater med et perspektiv på over 500 år. Det anses som uaktuelt å overføre noen av disse funksjonene til et nytt senter for pop- og rockhistorie.

Arkivloven fastsetter at offentlige organer, dvs. statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning, har arkivplikt og at arkivmaterialet skal avleveres til og langtidsbevares i offentlige arkivinstitusjoner tilknyttet forvaltningsnivået.³⁸ Det statlige Arkivverket er ansvarlig for bevaring av statsforvaltningens arkiver, mens fylkeskommuner og kommuner er ansvarlige for å etablere institusjoner for bevaring av egne arkiver. Et senter for pop- og rockhistorie vil følgelig ikke ha adgang til å ta i mot originalt arkivmateriale fra offentlig forvaltning.

For privat arkivmateriale, dvs. arkiv fra privatpersoner, foreninger og private virksomheter, finnes det ingen tilsvarende bevaringspåbud. Dette innebærer at bevaring av privat arkivmateriale er avhengig av at arkiveieren ønsker å overføre materialet til en institusjon, som depositum eller gave. Slike overføringer er vanligvis regulert av avtaler mellom partene og kan inneholde klausuler på bruken av materialet. Riksarkivaren er tillagt en rolle i å koordinere privatarkivarbeidet nasjonalt og det er etablert et nettverk av institusjoner med en tilsvarende funksjon regionalt. Gjennom samarbeidsavtaler på nasjonalt og regionalt nivå legges det opp til et system der institusjonene formulerer ikke-konkurrerende innsamlingspolitikk og -planer. Et senter for pop- og rockhistorie vil derfor være avhengig av å inngå avtaler med nasjonale og regionale aktører for å avklare sitt arbeidsområde.

2.1.4 Ansvars- og rolledeling

Et senter for pop- og rockhistorie må forholde seg til rammevilkårene som er drøftet ovenfor. Dette innebærer at institusjonen må samhandle med en rekke andre institusjoner og tilpasse sin virksomhet til de samfunnsmessige funksjonene disse er tillagt. Det anses som uaktuelt å foreslå lovendringer som kan gi senteret lovbestemt rett til å motta publiserte dokumenter eller offentlig arkivmateriale. Senteret må derfor etablere samarbeidsrelasjoner til en rekke andre institusjoner for å få en samordnet innsamlingspolitikk og for å få tilgang til materiale som disse oppbevarer.

2.1 Arbeidsoppgaver for et senter for pop- og rockhistorie

2.2.1 Kompetansebehov i et ABM-perspektiv

Et senter for pop- og rockhistorie bør ha som målsetning å bygge opp samlinger innenfor de rammene som er beskrevet i kapittel 2.1. Dette innebærer at senteret vil framstå som en ABM-institusjon som samler, forvalter og formidler arkiv-, bibliotek- og museumsmateriale. Sammensetningen av samlingene innebærer at institusjonen – i tillegg til den nødvendige musikkfaglige kompetansen – må ha tilgang til faglige ressurser og kompetanse innen disse tre fagområdene. Slik kompetanse vil være nødvendig både for å utvikle faglig forsvarlig innsamlingspolitikk på de enkelte områdene og for å dokumentere, beskrive og behandle de ulike materialtypene i samsvar med faglige prinsipper og standarder. Både fagspesifikk og pedagogisk

³⁷ Med unntak av norskproduserte filmer, som skal avleveres Norsk filminstitutt.

³⁸ Arkivloven, §§ 6 og 10.

kompetanse vil også være nødvendig når ulikt materiale skal sammenstilles og bearbeides i en formidlingskontekst.

Det er ikke uten videre gitt at et senter for pop- og rockhistorie skal bygge opp og vedlikeholde høy kompetanse på alle disse områdene. Institusjonen vil i varierende grad være avhengig av å samarbeide med andre ABM-institusjoner for å få tilgang til nødvendig kompetanse. Slikt samarbeid kan skje både ad hoc og i mer permanente nettverksstrukturer.

2.2.2 Innsamlingspolitikk

Innsamlingspolitikken til et senter for pop- og rockhistorie må som nevnt ovenfor forholde seg til virksomheten til en rekke andre institusjoner innenfor ABM-sektoren. Institusjonen må derfor begrense seg til å samle inn noen kildetyper og overlate innsamling og bevaring av andre kildetyper til andre institusjoner. Dette trenger imidlertid ikke være til hinder for at senteret får tilgang til kopier av slikt materiale til eget bruk.

Senteret bør inngå avtaler med Nasjonalbiblioteket, Riksarkivet og viktige regionale institusjoner for å regulere innsamlingen av materiale. Slike avtaler kan forplikte disse institusjonene til å oppfordre eiere av fritt pop- og rockrelatert kildemateriale om å tilby dette til et senter for pop- og rockhistorie, og samtidig gi senteret tilgang til dubletter, analogt eller digitalt materiale som av ulike grunner ikke kan overføres. På sin side må senteret forplikte seg til å respektere de andre partenes bevaringsdomener.

Innsamlingspolitikken bør videre bygge på etablerte faglige prinsipper og standarder for utvalg og behandling av de forskjellige materialtypene. Dette vil innebære at arkiver, samlinger o.l. skal tas inn i sin helhet og ikke splittes opp og fragmenteres.

2.2.3 Dokumentasjon og bevaring

Dokumentasjon og bevaring av materiale fra hele ABM-området forutsetter at de ulike materialtypene som er omfattet av innsamlingspolitikken blir beskrevet og behandlet på en måte som ivaretar materialets egenart og spesifikke krav til bevaring av materialets integritet og autentisitet. Materialets mangeartethet gjør dette til en omfattende oppgave. Samtidig som materialet blir beskrevet etter vitenskaplige arkiv-, bibliotek- og museumsfaglige prinsipper, må det være et viktig mål for beskrivelsen å gi publikum en felles brukervennlig inngang til opplysningene om materialet. Å ivareta disse hensynene vil være en viktig og krevende utfordring for institusjonen.

Bevaring av ulikt materiale forutsetter ulike bevaringsstrategier. Mens arkivbestandig papir har en levetid på flere hundre år under ideelle klimaforhold, kan resirkulert papir gå i oppløsning i løpet av få tiår. Fotografisk materiale kan være svært utsatt for kjemisk nedbryting, og digitale dokumenter er avhengig av periodisk konvertering til nye systemplattformer og lagringsmedia. Bevaring av de ulike materialtypene som vil kunne finnes i et senter for pop- og rockhistorie krever ulike oppbevaringsforhold og må behandles etter ulike konserveringsteknikker.

De faglige kompetansebehovene som er knyttet til dokumentasjon og bevaring av materiale bør kunne løses på ulike måter. Mens det åpenbart er formålstjenlig å ha tilgang til fagspesifikk kompetanse for å beskrive ulike typer materiale i senteret, bør

bevaringsstrategiene i hovedsak bygge på samarbeid med andre institusjoner. For bevaring av lydfestinger, film, video, foto o.l. i analoge eller digitale formater bør senter for pop- og rockhistorie samarbeide med Nasjonalbiblioteket. Tilsvarende bør man samarbeide med Riksarkivet om bevaring av digitale arkiver.

2.2.4 Tilgjengeliggjøring og formidling

Som nevnt ovenfor, vil en felles inngang til informasjon om samlingene være en forutsetning for at publikum kan få nytte og glede av et senter for pop- og rockhistorie. En slik felleskatalog vil være basisen for alle de publikumsrettede tjenestene i institusjonen. Disse tjenestene bør ha som mål å omfatte tilgjengeliggjøring og formidling av alle kildetyper som finnes i institusjonen, dvs. tekst, fotografi, lyd, levende bilder og gjenstandsmateriale, innrettet på så ulike formål som forskning, læring, opplevelse og tidsfordriv. Dette forutsetter spesielle arenaer for slike tjenester, som lesesal, egne rom for avspilling av musikk, film og video, utstillingsarealer o.l.

Samtidig må en slik institusjon legge stor vekt på å utvikle webbaserte tjenester. Viktige deler av dokumentasjonsmaterialet, som lyd, foto og levende bilder, er svært godt egnet for formidling over internett. Denne formidlingskanalen gir også tilgang til samlingene uavhengig av tid og rom (åpningstider og geografi).

De ulike formidlingsoppgavene til et slikt senter skal ikke beskrives i detalj i denne utredningen. Disse er tildels behandlet i tidligere rapporter om dette feltet, samtidig som prosjektbeskrivelsene fra de regionale interessentene inneholder flere gode ideer.³⁹ Hovedsaken er at det mangeartede materialet åpner for mange spennende nye og uprøvde formidlingsmåter, som i tillegg til å kombinere materiale i ulike formater også kan kombinere ulike materialtyper. Formidlingsaktiviteten til et slikt senter må ha brede målgrupper, geografisk, sosialt og aldersmessig.

2.2.5 Andre aktiviteter

Flere av prosjektene fra de regionale interessentene legger opp til at et senter for pop- og rockhistorie skal tilby tjenester ut over dem som er behandlet ovenfor. Eksempler på dette er butikk for salg av plater, litteratur, plakater osv., kino og konsertsal, innspillings- og miksestudio, osv. Etablering av noen funksjoner vil sannsynligvis være avhengig av samarbeid med andre, kommersielle aktører.

2.3 Organisering

2.3.1 Alternative modeller for organisering av senter for pop- og rockhistorie

Det er så langt i dette kapitlet benyttet benevnelsen "senter for pop- og rockhistorie" for den institusjonen eller det nettverket av institusjoner som skal dokumentere og formidle denne historien. I dette delkapitlet skal vi drøfte ulike organisasjonsmodeller for et slikt senter.

I denne framstillingen er det pekt på at dokumentasjonsmateriale om pop og rock også finnes i flere institusjoner på nasjonalt og regionalt plan. Uansett hvordan et senter for pop- og rockhistorie blir organisert, vil det måtte samarbeide med andre institusjoner både på nasjonalt og regionalt nivå.

³⁹ Se f.eks. Langdalen, samt *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk*.

Som nevnt i kapittel 1, har både Norsk kulturråds utredning om populærmusikken i Norge, Kulturmeldingen og Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av Kulturmeldingen lagt til grunn at det skal opprettes et eget arkiv og dokumentasjonssenter for pop og rock. Stortingsvedtaket inneholdt dessuten en formulering om ”å starte en prosess med utredning med tanke på etablering av et museum/opplevelsessenter for norsk pop- og rockhistorie.”⁴⁰ En slik deling av arkiv/dokumentasjons- og museums/formidlingsfunksjonene er også lagt til grunn for noen av de prosjektene som er foreslått.

Bakgrunnen for at en slik deling synes å stå sterkt, er åpenbart den sentrale rollen Nasjonalbiblioteket allerede har på dette området. Det er ikke aktuell politikk å endre Nasjonalbibliotekets oppgaver på dette feltet, eller å bygge opp en ny institusjon som skal dublere Nasjonalbibliotekets kompetanse og tjenester. Et senter for pop- og rockhistorie vil derfor, uansett organisering, måtte samarbeide nært med og være avhengig av tilgang til Nasjonalbibliotekets kompetanse, tjenester og samlinger for å kunne fungere etter hensikten. Dette gjelder i særlig grad langtidsbevaring av lyd, der hovedstrategien må være å konvertere til digitale formater. Det er derfor naturlig å stille spørsmålet om ikke bevarings- og dokumentasjonsfunksjonene for materiale som ikke omfattes av lovbestemmelser, med fordel kan legges til en enhet som er samlokalisert med Nasjonalbiblioteket – et arkiv/dokumentasjonssenter for pop- og rockhistorie.⁴¹

Fordelene med en samlokalisering av arkiv/dokumentasjonsfunksjonene med Nasjonalbiblioteket i Oslo er flere. For det første vil samlokaliseringen også omfatte Musikkinformasjonssenteret, Norsk Jazzarkiv og Norsk visearchiv, noe som vil samle de fleste dokumentasjonsressursene om norsk musikk til ett sted. Felles løsninger kan gi bedre økonomisk ressursutnyttelse, felles ansikt utad, bygge ned barrierene mellom sjangrene, nå nye målgrupper, samt ivareta oppgaver ikke knyttet til bestemte sjangere. Institusjonenes samlinger vil komplettere og utfylle hverandre, noe som vil være en stor fordel for blant annet forsknings- og dokumentasjonsformål. Det forutsettes at en samlokalisering vil bli fulgt opp med utvikling av felles katalogverktøy for institusjonenes samlinger. Samlokaliseringen vil også styrke de faglige miljøene i de enkelte institusjonene fordi den muliggjør nært samarbeid og gjensidig utveksling og utvikling av kompetanse.

Etablering av et arkiv/dokumentasjonssenter samlokalisert med Nasjonalbiblioteket vil imidlertid, på grunn av bygningsmessig kapasitet, forutsette at et museum/opplevelsessenter blir lokalisert et annet sted. En slik fysisk deling vil åpenbart medføre ulemper. Museet/opplevelsessenteret vil ha behov for fysisk tilgang til materiale som hører hjemme i arkivet/dokumentasjonssenteret. Slike behov kan løses ved utlån av materiale, men i noen tilfeller vil det være mest hensiktsmessig med dublering av samlingene. Det kan særlig være aktuelt for materiale som kan inngå i både arkivale og museale kontekster, som for eksempel platesamlinger. En annen ulempe er at en fysisk delt løsning sannsynligvis også kan innebære en organisatorisk delt løsning. Etablering av to selvstendige institusjoner med ansvar for hver sin del av dokumentasjon og formidling av pop- og rockhistorien, vil innebære at disse må bruke ressurser på å utvikle et nødvendig tett samarbeid.

⁴⁰ Innst.S. nr. 155, vedtak nr. 299.

⁴¹ Med unntak av gjenstandsmateriale.

Samling av dokumentasjons- og formidlingsfunksjonene i en institusjon er selvsagt et alternativ til den delte løsningen som er beskrevet ovenfor. En slik institusjon vil unngå ulempene ved den delte løsningen. Men den vil også føre med seg nye ulemper. Den viktigste av disse er at arkiv/dokumentasjonsfunksjonene vil miste den nære tilgangen til fagmiljøene, kompetansen og ressursene i samlokaliseringen med Nasjonalbiblioteket. Institusjonen vil dermed få et mer sårbart fagmiljø på arkiv/dokumentasjonsområdet og kan bli tvunget til å bygge opp egen kompetanse og ressurser på områder som for eksempel bevaring av analogt og digitalt materiale.

ABM-utvikling mener derfor at det er sterke argumenter for at et arkiv/dokumentasjonssenter blir samlokalisert med Nasjonalbiblioteket, og at et eventuelt museum/opplevelsessenter blir etablert et annet sted. Det understrekes samtidig at denne modellen forutsetter samarbeid med andre nasjonale og regionale aktører i et nettverk for pop- og rockhistorie.

2.3.2 Arkiv- og dokumentasjonssenter

Et arkiv/dokumentasjonssenter vil ha som primæroppgaver å samle inn, dokumentere, bevare og gjøre tilgjengelig ikke-publisert lyd-, film og bildemateriale, private arkiver og samlingsmateriale. Innholdet i disse oppgavene er beskrevet ovenfor.

Senteret vil måtte samarbeide nært med andre aktører. De sentrale områdene for et slikt samarbeid kan være følgende:

- Nasjonalbiblioteket vil være den sentrale samarbeidsparten blant annet når det gjelder digitalisering av lyd og bilde og bevaring av digitalt materiale. Det forutsettes at arkiv/dokumentasjonssenteret deponerer kopier av sitt digitale materiale hos Nasjonalbiblioteket og ikke bygger opp egen bevaringskompetanse på dette området.
- Samarbeid med Nasjonalbiblioteket og de andre samlokaliserte institusjonene om felles systemer for beskrivelse og katalogisering, er en forutsetning for å utnytte det potensialet en fysisk samlokalisering av samlingene vil innebære.
- Et nært samarbeid med museet/opplevelsessenteret om innsamling av materiale er nødvendig. Begge institusjoner vil i hovedsak samle inn materiale fra eiere (bedrifter, organisasjoner eller privatpersoner) og disse eierne vil kunne bestemme hvilken institusjon de vil overføre materialet til. Samordnet innsamlingspolitikk og klare samarbeidsavtaler vil være nødvendig. Et tilsvarende nært samarbeid om tilgjengeliggjøring og formidling vil også være nødvendig.
- Senteret må inngå tilsvarende avtaler med Riksarkivet og regionale arkivinstitusjoner om innsamling av privat arkivmateriale.
- Et senter av denne typen bør også ha et ansvar for å holde oversikt over dokumentasjonsmateriale som finnes i andre institusjoner. Det bør i denne sammenhengen vurderes å etablere en samkatalog over dokumentasjonsmateriale om pop og rock.

Når det gjelder organiseringen av et slikt senter, er det mulig å tenke seg en løsning der arkiv- og dokumentasjonsfunksjonene ikke legges til en selvstendig organisatorisk enhet, men plasseres hos Nasjonalbiblioteket. En liknende løsning er valgt i Storbritannia, der *National Sound Archive – Pop Music* er en egen avdeling i British Library. Denne løsningen ble imidlertid vurdert og forkastet av utvalget som

utarbeidet *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk*. Utvalget ønsket en mer synlig profil og etablering av nær kontakt med musikkmiljøene.⁴² Jørgen Langdalen argumenterer også med at det innenfor populærmusikkfeltet stilles spesielle krav til kompetanse og kjennskap til bransjen og nettverkene for å oppnå legitimitet i miljøene.⁴³

En slik løsning – der arkiv/dokumentasjonsfunksjonen blir integrert som en del av Nasjonalbibliotekets virksomhet – har imidlertid ikke blitt foreslått i denne saken. ABM-utvikling har valgt å se bort fra et slikt alternativ, og tilrår derfor at det velges en organisatorisk løsning der arkiv/dokumentasjonssenteret etableres som en selvstendig institusjon samlokalisert med Nasjonalbiblioteket.

2.3.3 Museum/opplevelsessenter

Et museum/opplevelsessenter vil ha som primæroppgave å formidle pop- og rockhistorie – dvs. musikk og andre kulturelle uttrykk, teknologisk utvikling, osv til et bredt publikum. Formidlingen kan skje gjennom faste og vekslende utstillinger, tilgang til å lytte til musikk, se musikkvideoer, film og andre opplevelsesressurser. Denne formidlingen vil bare delvis være basert på institusjonens eget materiale. Formidling av lyd vil for eksempel ikke skje ved avspilling av egne platesamlinger, men av digitale filer fra Nasjonalbibliotekets eller arkivet/dokumentasjonssenterets samlinger.

Museet/opplevelsessenteret må imidlertid ha som en sentral oppgave å samle inn materiale for å bygge opp egne samlinger. Dette materialet vil i hovedsak være gjenstandsmateriale som dokumenterer pop- og rockkulturene: Instrumenter, utstyr brukt i konsert-, innspillings- og avspillingssammenheng, plater, promomateriale, o.l., men kan også omfatte minnemateriale. I noen grad vil materialet i disse samlingene kunne dublere materialet i arkivet/dokumentasjonssenteret eller i Nasjonalbiblioteket, men når dette inngår i museale kontekster vil slik dublering være fullt forsvarlig.

Museet/opplevelsessenteret vil være avhengig av samarbeid med andre aktører. Sentrale områder for slikt samarbeid vil være følgende:

- Et nært samarbeid med arkivet/dokumentasjonssenteret er nødvendig. Som nevnt ovenfor må dette omfatte innsamling av materiale, men det må lages avtaler som gir museet/opplevelsessenteret rett til å bruke arkivet/dokumentasjonssenterets samlinger som utgangspunkt for formidling.
- Et tilsvarende samarbeid med Nasjonalbiblioteket vil være nødvendig for å gi senteret tilgang til materiale fra denne institusjonen.
- Senteret må samarbeide i et nasjonalt nettverk for pop- og rockhistorie.

Når det gjelder organiseringen av et museum/opplevelsessenter, ser ABM-utvikling det som naturlig at slike museumsrelaterte prosjekter vurderes i sammenheng med museumsreformen. I korte trekk er museumsreformens utgangspunkt å bidra til bedre og sterkere museer, som i større grad er i stand til å utvikle faglig samhandling og arbeidsdeling. Reformens to hovedgrep er geografisk, regional konsolidering av museer og etablering av nasjonale nettverk. Reformen sikter mot færre og sterkere enheter med statlig driftsstøtte og en styrking av museer og fagmiljøer. Intensjonen i

⁴² *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk*, kap. 4.

⁴³ Langdalen, s. 15.

museumsreformen er at forvaltningsnivåene løfter sammen for felles utvikling av en styrket museumssektor. Friske midler ses normalt i sammenheng med omstrukturering, og stikkord er konsolidering som basis for bedre museumsfaglig arbeid og utvikling av nettverk.

For vurdering av nye frittstående prosjekter vil det være viktig i hvilken grad disse har fellesnevner med museumsbegrepet og de oppgavene som ligger til museene. Om slike prosjekter skal være en del av museumsreformen, for eksempel i en konsolidering, må vurderes i hvert enkelt tilfelle, der mange variabler spiller inn. ABM-utvikling mener at opprettelse av et museum/opplevessenter bør sees i sammenheng med museumsreformen. Nye dokumentasjonsområder bør så sant det er mulig legges til eksisterende strukturer, og det er derfor naturlig at en slikt senter etableres eller utvikles som en del av en konsolidert enhet.

3 Ulike alternativ

Under Stortingets familie-, kultur- og administrasjonskomités behandling av Kulturmeldingen om etablering av et arkiv/dokumentasjonssenter for populærmusikk, gikk flertallet i komiteen inn for at det i tillegg skulle startes en prosess med tanke på etablering av et museum/opplevelsessenter for norsk pop- og rockhistorie. I debatten rundt lokaliseringen av et slikt senter var to steder spesielt fremme: Oslo, med en lokalisering i tilknytning til de rehabiliterte lokalene til Nasjonalbiblioteket og Trøndelag, med arkiv i Trondheim og rockmuseum i Namsos. Stortingsflertallet mente imidlertid at det var viktig at andre aktuelle kandidater også skulle få mulighet til å fremme sin sak. Stortinget ba derfor Regjeringen ”starte en prosess med utredning med tanke på etablering av et museum/opplevelsessenter for norsk pop- og rockhistorie.”⁴⁴

Kultur- og kirkedepartementet oversendte deretter saken til ABM-utvikling, som ble bedt om å ”gjennomføre en samlet utredning av sakskomplekset” der ”alle interessentene som har tatt initiativ i saken får anledning til å presentere sine prosjekter.” ABM-utvikling inviterte dem som hadde meldt sin interesse i saken, samt alle landets fylkeskommuner, til å presentere eventuelle prosjekter på et åpent møte i Oslo 10. januar 2005. ABM-utvikling ba også om å få presentasjoner av alle aktuelle prosjekter tilsendt.

Interessentene ble bedt om å legge vekt på følgende punkter i sine prosjekter:

- omfang og innhold
- lokal/regional/politisk/organisatorisk forankring
- finansiering
- evt. samarbeidspartnere

ABM-utvikling har registrert at andre alternativer har vært fremmet i pressen, men har kun tatt stilling til de forslag/kandidatur som er fremmet skriftlig til ABM-utvikling.

Disse har fremmet sitt kandidatur:

- 1) Oslo: Institutt for Norsk Populærmusikk, Solli plass
- 2) Oslo: Nasjonalt opplevelsessenter for norsk populærmusikk, Schous plass
- 3) Stavanger: Dokumentasjon og formidling av norsk pop og rock
- 4) Kristiansand: Oppstart av rockarkiv i Kristiansand – fra kaos til system
- 5) Halden: Opplevelsessenter for rock. Halden-alternativet
- 6) Akershus: Dokumentasjonssenter for musikk i Akershus
- 7) Trondheim: Dokumentasjonssenter for norsk populærmusikk.
Trøndelagsalternativet – et samarbeid mellom Trondheim og Namsos.
PopBunker DORA og Rock City Namsos
- 8) Oslo: POP’eraen til Bjørvika

Ingen av forslagene/initiativene er direkte sammenlignbare verken i mål, omfang eller organisering. De ulike alternativene er derfor nedenfor forsøkt beskrevet ut fra det ABM-utvikling oppfatter som kjernen i de ulike forslagene.

⁴⁴ Innst.S. nr. 155, vedtak nr. 299.

3.1 Institutt for Norsk Populærmusikk (INP), Solli plass

Interessent:

Stiftelsen Institutt for Norsk Populærmusikk (INP)

Mål:

Etablering av nasjonalt arkiv/dokumentasjonssenter for norsk populærmusikk med følgende hovedoppgaver:

- Innsamling, dokumentasjon, katalogisering og tilgjengeliggjøring av norsk populærmusikk
- Bygge opp samlinger og kompetanse som grunnlag for framtidig formidling
- Forskning på norsk populærmusikkhistorie
- På sikt: Koordinerende organ for regionale dokumentasjons- og formidlingssentra

Lokalisering:

Oslo, Nasjonalbiblioteket, Solli plass. Samlokalisering med Norsk Jazzarkiv, Norsk visearkiv, Arkiv for Norsk Samtidsmusikk og Musikkinformasjonssenteret.

Samarbeidspartnere:

Nasjonalbiblioteket, Norsk Jazzarkiv, Norsk visearkiv, Arkiv for Norsk Samtidsmusikk, Musikkinformasjonssenteret, Universitetet i Oslo og regionale aktører.

Finansiering:

Ikke redegjort for.

Begrunnelse:

- Har forankring i musikkarkivmiljøet og samarbeider med sjangerarkivene, musikkavdelingene på fag- og folkebibliotek
- Samlokalisering med sjangerarkivene og Nasjonalbibliotekets musikkksamling vil gi synergieffekter faglig og praktisk/økonomisk
- Nærhet til landets ledende forskningsmiljø på populærmusikk og norsk musikkhistorie (Universitetet i Oslo)
- Nærhet til samlere og bransje (potensielle leverandører og brukere av materiale i et nasjonalt pop- og rockarkiv)
- Stort publikumstilfang

3.2 Nasjonalt opplevelsessenter for norsk populærmusikk, Schous plass

Interessent:

Svein Bjørge (initiativtaker)

Mål:

Nasjonalt museum/opplevelsessenter for norsk populærmusikk. Museet skal være et knutepunkt og et møtepunkt for dokumentasjon, formidling og forskning i norsk populærmusikk. Et aktivt museum som relaterer pop- og rockhistorien til samtiden og setter brukeren i sentrum. Arkiv, bevaring og dokumentasjonsoppgavene forutsettes ivarettatt av et nasjonalt arkiv/dokumentasjonssenter (Institutt for Norsk Populærmusikk/Nasjonalbiblioteket) i nært samarbeid med museet/opplevelsessenteret.

Idé:

Det nasjonale opplevelsessenteret skal være kjernen i et nettverk av lokale og regionale aktører. Nettverket skal samarbeide om innsamling, dokumentasjon og formidling. Det nasjonale opplevelsessenteret tilbyr tjenester, koordinerer og tilrettelegger informasjon og formidlingsopplegg for distribusjon til satellittene. Satellittene samler inn, dokumenterer og formidler lokalt materiale, og formidler feltspesifikk kompetanse til senteret i Oslo.

Innhold/oppgaver:

- Høydepunkter i norsk pop- og rockhistorie i presentasjon i form av lyd og bilder (fast utstilling)
- Skiftende temautstillinger/temapark
- Dybdeopplevelser – auditive dypdykk i musikkhistorien
- Studio
- Miksestudio
- Konsertsal/forelesningssal/kino
- "Hall of Fame Rock Cafe"
- Platebar: Her er det allerede opprettet kontakt om et samarbeid med Phonofile (www.phonofile.no)
- Arkiv/lager: For materiale som ligger utenfor Institutt for Norsk Populærmusikk og Nasjonalbibliotekets ansvarsområder
- Kommersiell avdeling: I samarbeid med Institutt for Norsk Populærmusikk/NRK Aktivum. Vil kunne bli en attraktiv inntektskilde

Organisering:

Stiftelse: 8 styremedlemmer. (Representanter fra prosjektgruppen, musikkbransjeorganisasjonene, stat og kommune utnevner styremedlemmer.)

Lokalisering:

Oslo, BI-bygget, Schous Kulturbryggeri, Grünerløkka.

Utleier:

KLP Eiendom AS

Samarbeidspartnere:

- Nasjonalbiblioteket
- Institutt for Norsk Populærmusikk
- Universitetet i Oslo
- Deichmanske Bibliotek Oslo – Musikkksamlingene
- Nordisk Institutt for Scene og Studio
- Handelshøyskolen BI
- Norges musikkhøgskole
- Aktivt Kvinnekultursenter Oslo
- Norsk Rockforbund
- Norsk Rikskringkasting
- Phonofile

Andre relevante samarbeidspartnere:

- ulike bransjeorganisasjoner

- plateselskaper og produksjonsselskaper
- studioer
- Innovasjon Akerselva
- enkeltpersoner (musikere, produsenter, samlere, musikkvitere, journalister m.m.)
- Høgskolen i Oslo
- Oslo Musikkakademi
- Oslo Private Musikkskole
- Oslo Musikk- og Kulturskole

Lokal/regional/politisk/organisatorisk forankring:

Kultur- og utdanningskomiteen behandlet saken i møte 02/03/2005 sak 21. Vedtaket ble der at "bystyret ber byrådet arbeide for at det nye pop- og rockmuseet legges til Oslo" og at "bystyret ber byrådet fremme Schouskvartalet på Grünerløkka som lokalisering." Bystyret vedtok enstemmig pkt. 1, mens pkt. 2 ble vedtatt mot 25 stemmer (H og FrP) i møte 16/03/2005 sak 76.

Finansiering:

- Statlig: Nasjonalt museum, i hovedsak finansieres gjennom statlige midler
- Kommunalt/fylkeskommunalt
- Privat næringsliv: Sponsing i form av økonomiske midler/gå inn med varer og tjenester
- Musikkbransjen: Partnere/økonomiske bidragsytere
- Egen drift
- Annen offentlig støtte/bidrag

Begrunnelse:

- Befolkningstetthet/publikumsgrunnlag
- Musikkbransjen er i hovedsak plassert i Oslo
- Lokalisering i Schouskvartalet: Akerselva og Grünerløkka nytt kraftsenter for kultur
- KLP Eiendom attraktiv utleier
- Kompetanseutveksling: Samarbeid med regionene – senteret i Oslo som sentralinstitusjon (kjerne)
- Bredt tilfang av samarbeidspartnere nasjonalt, regionalt og lokalt
- Faglig og økonomisk fordelaktig med plassering i Oslo

3.3 Dokumentasjon og formidling av norsk pop og rock

Interessent:

Musikkbiblioteket i Stavanger, Stavanger bibliotek

Mål:

Ønsker å etablere en nasjonal nettverksorganisering med regionale knutepunktinstitusjoner.

Organisering:

- Organisatorisk skille mellom arkiv- og formidlings-/opplevelsesdelen, hvor arkivdelen bør samordnes med andre musikkarkiv og arkiv-/bibliotekfaglige miljø i Oslo

- Formidlingsdelen vil best bli ivarettatt innenfor en nasjonal nettverksorganisering med regionale knutepunktinstitusjoner, hvor den enkelte knutepunktinstitusjon vil ha spesifikke regionale oppgaver (eks. dokumentasjon av "Stavanger-rocken"), samt inngå i et nasjonalt formidlingsnettverk
- Nytt musikk- og filmbibliotek åpnet februar 2005

Lokalisering:

Musikkbiblioteket i Stavanger som er en del av Stavanger bibliotek i Sølvberget, Stavanger kulturhus.

Samarbeid:

Aktuelt med nærmere samarbeid med Kino1 Stavanger, Filmarkivet.no og Den kulturelle skolesekken med tanke på formidling av pop og rock.

Finansiering:

Ikke redegjort for.

Begrunnelse:

Stavanger med musikk- og filmbiblioteket har kompetanse til å fylle rollen som knutepunktinstitusjon for Sør-Vestlandet innenfor en nasjonal nettverksorganisering. Har kompetanse på rock, lokal samling av musikkuttrykk (kjøper minst 2 eks. av all lokal musikk), fokus på sanglyrikk og konsertarrangementer.

3.4 Oppstart av rockarkiv i Kristiansand – fra kaos til system

Interessent:

Høgskolen i Agder og Kristiansand Rock City

Mål:

Starte et rockarkiv med internasjonal profil med ansvar for innsamling og bevaring av utgivelser av, og diverse litteratur om, norske musikere og grupper m.m. Ønsker primært å være et nasjonalt dokumentasjonssenter for norsk populærmusikk (nasjonalt rockarkiv), sekundært ønskes en delt løsning hvor Institutt for Norsk Populærmusikk legges inn under Norsk Musikkinformasjon i Nasjonalbiblioteket, og med rockarkivet i Kristiansand som tjenestetilbyder innen digital arkivering og formidling av lyd og bilde. I et slikt alternativ vektlegges kompetansen på forskning og formidling.

Organisering:

Stiftelse (andre eierformer vil bli vurdert).

Lokalisering:

Siloen på Odderøya (under vurdering).

Utleier:

Kristiansand kommune

Nasjonale samarbeidspartnere:

- Artspages (opphavsrettigheter og digitalisering av musikalsk materiale og digital distribusjon av dette)

- RoJaRo (arbeider for å få i stand et samarbeid gjennom Vest-Agder fylkeskommune)
- Høgskolen i Agder (bl.a. utdanningstilbud fra bachelor- til doktorgradsutdanning innen rytmisk populærmusikk, forskningskompetanse og ekspertise innen bredbåndstøtte og digitalisering)
- Kristiansand Rock City
- Nordisk Institutt for Rytmisk Musikk
- Nasjonalbiblioteket (rockarkivet vil initiere forslag til samarbeid)
- Norges Film
- Norsk Jazzarkiv, Oslo
- Institutt for Norsk Populærmusikk, Oslo
- Agder energi (bl.a. bredbåndsutvikling og digitalisering)
- Vest-Agder fylkeskommune
- Kristiansand kommune

Internasjonale samarbeidspartnere:

- Jazzinstitut Darmstadt, Tyskland
- Nederlands Jazzarchief, Amsterdam
- Nationaal Pop Instituut, Amsterdam
- Forschungszentrum Populäre Musik, Humboldt Universität, Berlin
- Institut für Jazzforschung, Universität Musik und Darstellende Kunst, Graz
- Irish World Music Centre, University of Limerick, Irland

Lokal/regional/politisk/organisatorisk forankring:

Kristiansand kommune og Vest-Agder fylkeskommune støtter initiativet.

Finansiering:

Fordelt på stat, fylkeskommune, kommune og private.

Begrunnelse:

- Høgskolen i Agders faglige kompetanse innen rytmisk musikk og forskning knyttet til feltet populærmusikk
- Et nasjonalt rockarkiv vil kunne gå inn et større arkivmiljø
- Finansiering: Cultiva, Kompetansefondet

3.5 Opplevelsessenter for rock. Halden-alternativet

Interessent:

Halden kommune

Mål:

Formidle historien om norsk rock. Foreslår å opprette et opplevelsessenter. Forutsetter at arkivdelen blir ivarettatt av Riksarkivet. Opplevelsessenteret skal bygges på tre hovedelementer:

- Fleksible løsninger for formidling med bruk av ny teknologi
- Utdanning og forskning; opprette et seminar-/kurssenter i samarbeid med Høgskolen i Østfold
- Opprette Norsk Rock'n'roll Hall of Fame som nasjonalt opplevelsessenter for pop og rock

Lokalisering:

Forsvarets forvaltningsskole, Fredriksten festning

Utleier:

Skifte Eiendom

Samarbeidspartnere:

- Institutt for energiteknikk, avdeling for virtuell forskning
- Høgskolen i Østfold, avdeling for informasjonsteknologi, akademi for scenekunst og avdeling for lærerutdanning
- Mediaparken AS, Fredrikstad

Lokal/regional/politisk/organisatorisk forankring:

Tverrpolitisk enighet om støtte til etablering av Opplevelsessenter for rock: "Utvalg for kultur og idrett gir administrasjonen i oppgave å arbeide videre med å få lagt Nasjonalt opplevelsessenter for rock og pop til Halden" (16.11.2004). Støtte fra Fredrikstad kommune, som trakk sitt kandidatur til fordel for Halden.

Finansiering:

Formannskapet bevilget kr 75.000 til et forprosjekt og utarbeidelse av søknad. Ytterligere finansiering ønsker man å komme tilbake til når rammene for prosjektet er lagt.

Begrunnelse:

- Haldens rockehistorie og musikkmiljø
- Bred politisk støtte og vilje til etablering
- Kompetanse og ressurser ved Halden Virtual Reality-senter ved Institutt for energiteknikk (forskning på bl.a. avanserte multimedialøsninger) og Høgskolen i Østfold

3.6 Dokumentasjonssenter for musikk i Akershus

Interessent:

Fylkesbiblioteket i Akershus, Akershus musikkråd og kultur.akershus

Mål:

Ønsker å opprette en desentralisert modell, hvor det etableres et nasjonalt senter (for bevaring) og med en desentralisert løsning i forhold til formidling. Dette innebærer en skilt løsning mellom arkiv og formidling.

Organisering:

I forhold til formidling ønsker man å etablere et nasjonalt formidlingsnettverk med knutepunktinstitusjoner. Da kan det bygges på de ressursene og det mangfoldet som allerede finnes og det arbeidet som er nedlagt i flere regioner. Et alternativ er en løsning med et nasjonalt senter som får en utvidet oppgave både i forhold til opplevelse og forskning og da med et tilknyttet nettverk av regionale institusjoner.

Lokalisering:

Fylkesbiblioteket i Akershus.

Finansiering:

Ikke redegjort for.

3.7 Dokumentasjonssenter for norsk populærmusikk. Trøndelagsalternativet – et samarbeid mellom Trondheim og Namsos. PopBunker DORA og Rock City Namsos

Trøndelagsalternativet har utviklet seg i løpet av prosessen og det er mottatt flere innspill. ABM-utvikling tar utgangspunkt i siste skriftlige innspill av 9. mars 2005. Dette innspillet presenterer en todelt modell med dokumentasjons- og opplevelsessenter i PopBunker DORA i Trondheim og opplevelsessenter i Rock City Namsos. Vi behandler funksjonene i den todelte modellen under ett.

Interessent:

PopBunker DORA og Rock City Namsos.

Mål:

Et nasjonalt dokumentasjons- og opplevelsessenter for norsk rock og populærmusikk etableres som eget virksomhetsområde under Stiftelsen Ringve Museum, med forbehold om styregodkjenning ved Ringve Museum. Senteret vil arbeide med hele populærmusikkfeltet og ha nasjonale oppgaver. Modellen forutsetter nært samarbeid med Nasjonalbiblioteket. Det skal også etableres et godt forhold til musikkbransjen og organisasjoner som har arkivmateriale av betydning. Modellen omfatter formidling, opplevelse, utdanning og næring.

Innhold:

PopBunker DORA vil bl.a. innholde arkiv, bibliotek, utstillingslokaler med visningsrom for skiftende utstillinger og konserter, i tillegg til produksjonsfasiliteter for utvikling av mobile og digitale utstillinger. Rock City Namsos skal etableres som opplevelsessenter for norsk rock og populærmusikk med hovedvekt på trønderrock. Opplevelsessenteret skal være et interaktivt senter for formidling som en del av en desentralisert formidlingsmodell.

Lokalisering:

PopBunker DORA: DORA i Trondheim

Rock City Namsos: Rock City næring i Namdalshagen

Utleier:

PopBunker DORA: DORA AS

Organisasjonsform:

PopBunker DORA: Stiftelse

Rock City Namsos: Rock City Namsos AS

Lokal/regional/politisk/organisatorisk forankring:

Samarbeid mellom Trondheim og Namsos kommuner og Nord- og Sør-Trøndelag fylkeskommuner.

Finansiering:

PopBunker DORA: Ikke redegjort for.

Rock City Namsos: Staten 60 %, fylkeskommunen 30 % og kommunen 10 % (budsjettoverslag: 20 millioner). Næringsdelen forutsettes finansiert gjennom næringshagen i Namsos.

Begrunnelse:

Gjennom sitt samarbeid med Ringve Museum vil PopBunker DORA kunne utvikle digitale og mobile utstillinger som kan distribueres digitalt til visningsarenaer over hele landet og vil på denne måten representere en desentralisert formidlingsmodell. Gjennom samarbeid med NTNU og landets universitet og høyskoler vil man sikre tilgjengelighet av digitalt materiale. DORA har etablerte nettverk med høyt kvalifiserte samarbeidspartnere innen digital teknologi og distribusjon av digitalt innhold. Namsos ønsker å være en utviklingsarena for rock, populærmusikk og trønderrock. Rock City Namsos har vokst fram med en visjon om å være "rockens ledende møtested for identitet, musikkopplevelse og nyskapende bransje." Rock City Namsos' næringsinngang er primært rettet mot de yrkene som gror fram i produksjonsapparatet omkring artistene. I Namsos er det allerede etablert flere firmaer og bedrifter som utvikler populærindustrien. Det er etablert kontakt med utdanningssystemet i regionen.

3.8 POP'eraen til Bjørvika

Interessent:

Sæmund Fiskvik (initiativtaker)

Idé:

Et ABM-senter som samlokaliseres med salong og konserthall

Organisering:

- ABM-senter driftes av statlig stiftelse
- Salong driftes statlig/kommersielt
- Konserthall driftes kommersielt

Lokalisering:

Nybygg i Bjørvika, Oslo.

Finansiering:

Ikke redegjort for.

Begrunnelse:

- Mest sentrale området i Oslo og Norges største trafikknutepunkt
- Tilgjengelighet og nærhet til alle folkegrupper
- Operaen ferdigstilles i juni 2007 og åpner høsten 2008
- Universitetets kulturhistoriske museer åpner ved Middelalderparken i 2011
- POP'eraen vil fungere som en publikumsmagnet og tiltrekke ytterligere kulturinstitusjoner

3.9 Andre aktører

I tillegg til de allerede nevnte initiativene, har ABM-utvikling mottatt innspill fra to andre sentrale aktører, Norsk Rockforbund og Gramo.

3.9.1 Norsk Rockforbund

Norsk Rockforbund er interesse- og kompetanseorganisasjonen for frivillige konsertarrangører innen rock og beslektede musikkformer.⁴⁵ Norsk Rockforbund sto bak initiativet til et dialogmøte høsten 2004, mellom de da tre initiativene Stiftelsen Institutt for Norsk Populærmusikk, Namsos/Trondheim og Kristiansand. Norsk Rockforbund vedtok på styremøte 7. oktober 2004 at Norsk Rockforbund følger Langdalens og Stiftelsen Institutt for Norsk Populærmusikks konklusjon om at et fremtidig norsk rockarkiv bør plasseres på Solli plass i Oslo. Norsk Rockforbund ser det som et sentralt poeng at rockarkivet er samlokalisert med Norsk vise- og Jazzarkiv.

Norsk Rockforbund har derimot ikke tatt stilling til *hvor* et fremtidig rockmuseum (formidlingssenter/opplevelsessenter) bør plasseres, men vektlegger følgende kriterier:

- Bred forankring i de levende musikkmiljøene i Norge: Musikkbransjen, institusjoner, samlere, publikum etc.
- Stort publikumspotensiale og besøksgrunnlag (artister, skoleelever, turister etc.)
- Kreative framdriftsplaner og utviklingspotensiale
- Solid forankring i regionen/byen hos politikere og befolkning
- Nærhet til norsk rockarkiv. *Ideelt* sett bør norsk rockarkiv og norsk rockmuseum samlokaliseres
- Nærhet til forskningsmiljøer innenfor populærmusikk/populærkultur

3.9.2 Gramo

Gramo er musikernes, artistenes og plateselskaperenes vederlagsbyrå. De vektlegger følgende punkter:

1. Det må etableres et tungt nasjonalt senter av ABM-karakter. Dette skal ikke oppsplittes og desentraliseres geografisk, og heller ikke ved splitting mellom arkiv og et opplevelsessenter. Hele tanken med opprettelsen av et senter for pop og rock baserer seg på ideen fra lydarkivkonferansen om å etablere et fonogramarkiv. Et ABM-senter uten fysiske plater vil være så meningsløst at hele senteret kan droppes
2. En må vektlegge faglige faktorer som
 - Prosjektenes utviklingspotensiale
 - Økonomisk realisme og tyngde
 - Lokal backing, særlig kommunal og næringslivsmessig
3. Samarbeidet med Nasjonalbiblioteket må finne sin form uansett lokalisering
4. Gramo ser svært gode grunner til at et ABM-senter bør ligge i Oslo. For at et bærekraftig Oslo-alternativ skal bli en realitet vil det forutsette at det i 12. time tas et kommunalt initiativ i Oslo, som kan utvikle et prosjekt som kan måle seg med Trondheim-prosjektet. Gramo ser at ideen om etableringen av en "popopera" i Bjørvika har potensialet til å bli et slikt prosjekt
5. Oppsummert foreligger det d.d. kun tre seriøse prosjekter: Trondheim (Trøndelag), Kristiansand S, og til dels Halden
6. Av disse fremstår Dora-prosjektet som best, særlig grunnet økonomi, datateknologi, lokalitet og lokale samarbeidspartnere. Forutsetningen for

⁴⁵ <http://www.startsiden.no/kategorier/musikk/organisasjoner> (01.02.05).

støtten til Trondheim-prosjektet er at det komplette ABM-senteret legges i Trondheim, inklusive opplevelsessenter og fysisk platearkiv

Konklusjon: I skrivende stund anbefaler Gramo Popbunker Dora i Trondheim.

4 Tilråding og konklusjon

4.1 Generelt

Som tidligere nevnt, har både Norsk kulturråds utredning om populærmusikken i Norge, Kulturmeldingen og Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av Kulturmeldingen lagt til grunn at det skal opprettes et eget arkiv og dokumentasjonssenter for pop og rock. Storingsvedtaket inneholdt i tillegg en formulering om å "starte en prosess med utredning med tanke på etablering av et museum/opplevelsessenter for norsk pop- og rockhistorie."⁴⁶

ABM-utvikling har i kapittel 2 av denne utredningen konkludert med at det vil være mest tjenlig med en delt løsning, der et arkiv/dokumentasjonssenter blir samlokalisert med Nasjonalbiblioteket og museum/opplevelsessenter opprettet et annet sted, og at disse enhetene samarbeider med andre nasjonale og regionale aktører i et nettverk for pop- og rockhistorie. Et slikt ABM-nettverk av regionale knutepunktinstitusjoner vil være nødvendig både i innsamlings/dokumentasjons- og i formidlingsammenheng.

Argumentene for en deling av funksjonene er ikke svekket etter gjennomgangen av de foreliggende prosjektene. Det synes klart at arkiv-/dokumentasjonsfunksjonene er bedre utredet og beskrevet og at det foreligger konkrete alternativer som det kan tas stilling til. ABM-utvikling har derfor valgt å gi en klar innstilling når det gjelder arkiv-/dokumentasjonssenteret.

Når det gjelder museums/opplevelsesfunksjonene, framstår alle alternativer som mer uferdige. Slik som de nå foreligger gir ingen av dem tilstrekkelig grunnlag for å trekke noen entydig konklusjon. ABM-utvikling har derfor valgt å anbefale at det arbeides videre med særlig ett av alternativene.

4.2 Arkiv/dokumentasjonssenter

I Norsk kulturråds utredning *Populærmusikken i kulturpolitikken* legges det særlig vekt på to hensyn som må tas når organisasjonen av et arkiv for pop og rock skal bygges opp:

- samlingen skal dekke sitt område best mulig og ordnes mest mulig rasjonelt og brukervennlig
- det finnes tilstrekkelige materielle ressurser (lokaler, utstyr) og personale til at arkivet eller senteret kan yte fullgod service og drive formidlingsvirksomhet overfor allmennheten⁴⁷

Det foreligger to rene arkiv-/dokumentasjonssenteralternativ: Institutt for Norsk Populærmusikk og Rockarkivet i Kristiansand. I tillegg inneholder Trøndelagsalternativet en arkiv-/dokumentasjonsdel lokalisert til PopBunker DORA.

Rockarkivet i Kristiansand bygger sin argumentasjon rundt overtakelsen av RoJaRo-arkivet, med tilhørende tidsskriftindeks.⁴⁸ Ifølge rettighetshaveren Kjetil Maria Aase er det per 21. mars 2005 uaktuelt å overføre dette til Kristiansand. Alternativet

⁴⁶ Innst.S. nr. 155, vedtak nr. 299.

⁴⁷ Gripsrud, ss. 102-103.

⁴⁸ <http://www.notam02.no/rojaro/> (18.03.05).

Rockarkivet i Kristiansand står da svekket tilbake. Delvis på bakgrunn av dette, men hovedsakelig på grunnlag av vår argumentasjon i kapittel 2.3.1 om fordelene ved samlokalisering med Nasjonalbiblioteket, framstår ikke Rockarkivet i Kristiansand som et aktuelt alternativ. Av samme grunn ansees PopBunker DORA som uaktuelt i denne sammenhengen.

Institutt for Norsk Populærmusikk er derimot allerede en eksisterende organisasjon som har fått tilsagn om å overta samlinger fra blant annet Rikskonsertene og by:Larm.⁴⁹ Styret for instituttet har engasjert en prosjektkoordinator som har ansvar for daglig drift, samt startet arbeidet med å kartlegge eksisterende samlinger, både offentlige og private. Norsk Rockforbunds arkiv ble forøvrig overlevert Institutt for Norsk Populærmusikk allerede i begynnelsen av september 2004. Dette inneholdt ifølge Norsk Rockforbund fotografier, plakater, demokassetter, gamle tidsskrifter og fanziner, samtlige *Rock Furore* og *Kureer*, *Puls*, presseklipp fra medlemsklubbene, arkivstoff fra *Samlet Norsk Rock* etc. Institutt for Norsk Populærmusikks samlinger skal i følge målsetningen

- i grove trekk prioritere lydfestet materiale (utgivelser, innspillinger og opptak), deretter diskurs og dokumentasjon (bøker, tidsskrifter, fanziner, klipparkiv, radio- og TV-program, filmer, videoer, plakater, flyers, foto, offentlige dokumenter m.m.)
- ta imot materiale fra fonogramprodusenter og private donatorer
- selv gå aktivt ut og anskaffe relevant materiale
- ikke prioritere innsamling og bevaring av instrumenter, klær og andre gjenstander⁵⁰

Denne forståelsen av oppgavene til et arkiv/dokumentasjonssenteret samsvarer godt med vår beskrivelse i kapittel 2.3. Det vil likevel være nødvendig å tilpasse innsamlingspolitikken til andre institusjoners virkeområder, særlig i samhandling med Nasjonalbiblioteket og offentlige arkivinstitusjoner.

På bakgrunn av vurderinger basert på foreliggende opplysninger i saken vil ABM-utvikling derfor tilrå at ansvaret for arkiv og dokumentasjon av rock og populærmusikk i Norge legges til Institutt for Norsk Populærmusikk, som samlokaliseres med Nasjonalbiblioteket, sammen med Musikkinformasjonssenteret, Norsk Jazzarkiv og Norsk visearkiv. Det forutsettes at Institutt for Norsk Populærmusikk formulerer innsamlingspolitikk og bygger samarbeidsrelasjoner som beskrevet i kapittel 2.3. og at man gjør de tilpasninger i stiftelsens formål og organisering som måtte være nødvendige.

4.3 Museum/opplevelsessenter

Nasjonalt opplevelsessenter for norsk populærmusikk, POP'eraen, Halden-alternativet, samt Trøndelagsalternativet ønsker alle å bli det nasjonale museet/opplevelsessenteret for pop og rock. Initiativene fra Stavanger og Akershus har mer begrensede ambisjoner og ønsker en rolle som knutepunktinstitusjoner i en desentralisert modell. ABM-utvikling har i kapittel 2 pekt på viktigheten av at det blir etablert et nasjonalt nettverk av slike institusjoner i tilknytning til både

⁴⁹ En overføring av materiale fra Rikskonsertene vil imidlertid forutsette at det etableres en ordning med Riksarkivet, ettersom dette materialet omfattes av arkivlovens bestemmelser.

⁵⁰ http://www.inp.no/om_inp.htm (22.02.05).

dokumentasjons- og formidlingsfunksjonene for dette kulturområdet. Nasjonalt opplevelsessenter for norsk populærmusikk og Trøndelagsalternativet har begge beskrevet sine roller i forhold til en slik regional struktur, men da som kjerneinstitusjon i denne strukturen.

Når en skal vurdere de enkelte initiativenes styrker og svakheter, er det naturlig å ta utgangspunkt i hvordan interessentene selv har gjort rede for prosjektenes omfang og innhold og lokal/regional forankring. I tillegg til disse forholdene, er det nødvendig å legge særlig vekt på hvordan de kan relateres til museumsreformen og å se på publikumspotesialet. Vi har ikke gitt noen vurdering av det økonomiske grunnlaget for prosjektene, da ingen av dem har presentert materiale som gjør en slik vurdering mulig.

Oppsummert forholder dette seg slik:

- *Forholdet til museumsreformen:* Av de foreliggende alternativene er det bare Trøndelagsalternativet som har gitt noen beskrivelse av prosjektets tilpasning til museumsreformen. I beskrivelsen av PopBunker DORA er det likevel foreslått en integrering mot Ringve Museum, som har nasjonale museumsoppgaver knyttet til musikk og musikkinstrumenter. Dersom dette skulle falle på plass, kan det gi prosjektet en verdifull musikkhistorisk forankring og tilgang til museumsfaglig kompetanse. Vi vil imidlertid peke på at en integrering mot Ringve Museum vil medføre en vesentlig utvidelse av museets profil, og at denne saken foreløpig ikke er behandlet i museets styre. Dersom Trøndelagsalternativet ikke skal integreres med Ringve Museum, men opprettes som en egen enhet innenfor den regionale museumsstrukturen, framstår dette alternativet på linje med de andre prosjektene. For alle alternativene vil det være nødvendig at de respektive kommuner og fylkeskommuner tar stilling til hvordan et museum/opplevelsessenter skal etableres som en del av den regionale museumsstrukturen.
- *Omfang og innhold:* Halden-alternativet, Nasjonalt opplevelsessenter for norsk populærmusikk og Trøndelagsalternativet har gitt beskrivelser av de oppgavene som bør legges til et museums/opplevelsessenter. Forståelsen av disse oppgavene samsvarer godt med vår beskrivelse av denne funksjonen i kapittel 2.3. Faglig sett framstår beskrivelsen til Nasjonalt opplevelsessenter for norsk populærmusikk som den klart sterkeste, både når det gjelder detaljer og som helhet. Trøndelagsalternativet gir en, etter vår oppfatning, uklar beskrivelse av funksjonsdelingen mellom Rock City Namsos og PopBunker DORA. Alternativet legger også opp til at institusjonen skal ha arkivfunksjoner som etter vår oppfatning bør legges til Institutt for Norsk Populærmusikk og samlokaliseres med Nasjonalbiblioteket. På disse områdene vil det være nødvendig med både presiseringer og omformuleringer av prosjektet. Alternativet POP'eraen til Bjørvika har ikke gitt noen nærmere beskrivelse av sine oppgaver.
- *Lokal/regional politisk forankring:* Her har Halden-alternativet og Trøndelagsalternativet gjennom hele prosessen hatt sterk regional politisk støtte og er fremmet av sine respektive kommuner. Trøndelagsalternativet er dessuten støttet av både Nord- og Sør-Trøndelag fylkeskommuner, og framstår

som det med sterkest regional forankring. Halden-alternativet er også støttet av Fredrikstad kommune. De to Oslo-alternativene er derimot fremmet av privatpersoner og har manglet slik forankring. Flertallet i Oslo bystyre har imidlertid 16.mars 2005 vedtatt å støtte Nasjonalt opplevelsessenter for norsk populærmusikk og bedt byrådet om å følge opp saken. Byrådet har senere markert sin støtte til dette alternativet. Det synes likevel klart at den politiske prosessen har kommet svært mye kortere i Oslo enn i Halden og Trondheim. POP'eraen til Bjørvika framstår i dag uten regional politisk forankring.

- *Publikumspotensial:* Et museum/opplevelsessenter skal i utgangspunktet gi et størst mulig publikum kunnskap og opplevelser. Derfor er det nødvendig å understreke at senteret skal fungere innenfor et regionalt nettverk, og at utstillinger m.v. skal kunne formidles i regionale institusjoner. I tillegg må formidling via internett være en viktig del av senterets virksomhet. Slike faktorer til tross, er det åpenbart at et alternativ lokalisert til Oslo vil ha et større publikumsgrunnlag enn de andre alternativene.

På denne bakgrunnen kan vi oppsummere at prosessen rundt opprettelsen av et museum/opplevelsessenter for pop- og rockhistorie langt fra er fullført. Det gjenstår å avklare flere viktige spørsmål ved alle alternativene, og det er samtidig stadig utvikling i saken. Dette gjør det vanskelig å peke ut ett prosjekt som det beste alternativet for etableringen av et slikt senter. ABM-utviklings tilråding må derfor oppfattes som situasjonsbestemt, basert på slik de ulike alternativene framstår ultimo mars 2005.

Nasjonalt opplevelsessenter for norsk populærmusikk er det alternativet som har beskrevet det faglig beste prosjektet, men det er samtidig klart at den politisk-administrative prosessen i Oslo har kommet langt kortere enn i Trøndelag og i Halden.

ABM-utvikling mener at Trøndelagsalternativet nå framstår som det sterkeste alternativet. Årsaken til dette er at et museum/opplevelsessenter for pop- og rockhistorie kan utvikles som en videreføring av de funksjonene Ringve Museum allerede har som nasjonalt museum for musikk og musikkinstrumenter, og dermed dra nytte av Ringve Museums kompetanse på disse områdene. Samtidig har alternativet sterk lokal og regional politisk forankring. Alternativet svekkes imidlertid av en uklar beskrivelse av funksjonsdelingen mellom Trondheim og Namsos, og av det omfatter arkivfunksjoner som etter ABM-utviklings oppfatning skal legges andre steder. ABM-utvikling vil derfor mene at en integrering med Ringve Museum er en betingelse for en støtte til dette alternativet. De andre alternativene mangler beskrivelser av mulig integrering med museer i sine distrikter.

ABM-utvikling vil på denne bakgrunnen tilrå at Kultur- og kirkedepartementet etablerer kontakt med Trøndelagsalternativet for å klargjøre muligheten for å etablere et museums-/opplevelsessenter for pop og rock integrert i Ringve Museum.

5 Litteratur

Dyrnes, Robert, Helge Gaarder, Marit Hamre, Ole Andreas Hagen, Aslak Oppebøen, Arvid Skancke-Knutsen og willy b, *Innstilling om etablering av Institutt for Norsk Populærmusikk*. Oslo 2002

Fono, GramArt, Landslaget for Spelemenn, NorgesNettet, Norsk Folkemusikk- og Danselag, Norsk jazzforum og Norsk Rockforbund, *Samstemt om taktskifte i rock, pop, jazz og folkemusikk! Tiltakspakke for norsk musikk: Innspill til familie-, kultur- og administrasjonskomiteen på Stortinget ved behandlingen av Stortingsmelding nr. 48 Kulturpolitikk fram mot 2014*

Gripsrud, Jostein (red.), *Populærmusikken i kulturpolitikken*. Norsk kulturråd 2002

Hansen, Ivar Roger, Trond Valberg, Inger Kielland, Laila Mowinckel og Per Dahl, *Norge – ett lydrike? Verneplan for norske lydfestinger*. Stavanger 1997

Innst.S. nr. 155 (2003-2004), *Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om kulturpolitikk fram mot 2014*

Langdalen, Jørgen, *Organiseringen av Institutt for norsk populærmusikk*. Rapport utarbeidet på oppdrag fra Institutt for norsk populærmusikk. Oslo 2003

Nasjonalbiblioteket, *Populærmusikk i Nasjonalbiblioteket*. Notat. 2004

St.meld. nr. 22 (1999-2000), *Kjelder til kunnskap og oppleving. Om arkiv, bibliotek og museum i ei IKT-tid og om bygningsmessige rammevilkår på kulturområdet*

St.meld. nr. 48 (2002-2003), *Kulturpolitikk fram mot 2014*